

Előfizetési díj.

Videkekre postán vagy helyben házhoz hordva:	
Egy évre	12 frt.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy órá helyben	1 „
Videkről egy hónapra előfizetést nem fogadunk el.	
Egyes szám ára 5 kr.	

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő napok kivételével.

Szerkesztői szállás:

Belső-szénutca 16. szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

Az értékesb czikkek díjaztatnak.

Késziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

Hirdetési díjak:

Ötször hasábozott garmond sor vagy annak tere 6kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakori hirdetéseknel külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos (Wollzeile 22). Haasen stein et Vogler Wien Wallfischgasse Nr. 10.

Nyilttéri czikkek

garmond sora után 25 kr. fizetendő

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A „KELET” politikai és közgazd. napilap 1874 évi folyamára. „KELET”előfizetési ára:

Egy évre	12 frt.
Félévre	6 frt.
Negyedévre	3 frt.
Egy órá	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

A lap szétküldésénél előforduló zavar kikerülése tekintetéből vidékről 1 hónapra előfizetést nem fogadhatunk el.

Az előfizetési pénzek, legcélszerűbben postai utalvánnyal kiadó Stein János könyvkereskedésébe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

A „KELET” kiadóhivatala.

Budapest, márcz. 17. 1874.

□ Tíz nap telt el azóta, hogy Szlávý kormányelnök bejelenté a képviselőháznak a ministerium lemondását: tíz nap óta csaknem szakadatlanul folynak az alkudozások az országgyűlési alkotmányos pártok vezértagjai közt, s még mindez ideig mi eredményre sem vezettek. A törvényhozás zsiбbasztó téltlenségben vesztegel, az egész ország lázas feszültséggel néz eléje a történéndőknek, s még ma sem tudjuk megmondani, mit hoz a közel jövő?

Már e hosszas tartama a válságnak egy-magában is elég volna arra, hogy lehűtse a vérmesb reményűeket, s indokolt aggodalmakat keltsen a sikeres megoldás lehetősége iránt. Pedig a csaknem óránként változó hírek tarka caleidoscopiájában lehetlen még egyebet is észre nem vennünk, a mi szintén nem alkalmas ezen aggodalmak eloszlatására.

Nevezetesen tegnap és ma egész határozottsággal lép föl, s ismételten megerősítést nyer azon hír, hogy a Tisza Kálmánnal folytatott alkudozások teljesen megheiusultaknak tekinthetők. Nem vagyunk ugyan jogosultak még

A

„KELET” TÁRCZÁJA.

A kis Anna.

Elbeszélés.

Irta: Grimm H... (Folytatás.)

Másnap megjelent Anna, mint rendesen a reggelinél; néhány ismerőse is volt már ott. Csendesen helyet foglalt, szemei bágyadtak s kissé veresek voltak, arca szokottnál halványabb, s úgy tetszett mint-ha megnőtt volna.

De éppen ugy evett ivott mint máskor, s azután kiült a napfényes erkélyre, s merengve nézte az alant elterülő narancs-ligetet, melynek fáí már dús leveleket hajtának. Albert utána ment, s mellé állva reá hajolt a párkányzatra.

— Te nem vagy jól Anna? kérdé.

— A lány egészen idegeuül, hidegen pillantott reá, s felelé.

— Nincs semmi bajom, egészen jól vagyok.

— Ugy hát valami szomorúság ért?

— Nem, semmi.

Ezzel felkelt, bément a szobába s az ablakhoz állott. Albert ismét utána ment s melléje lépett. A lányka ruhája zsebébe nyúlt, megfogott egy abban levő összehajtott papírt, de nem vonta vissza kezét; ekkor egy kis idő múlva ismét visszament az erkélyre, s elfoglalta elhagyott helyét; ez uttal jegyese az ablaknál maradt állva.

— Mi lelte ezt a gyermeket? — kérdé Henrik. — Apja is hozzájuk lépett, s mindhárman az ablakon át az erkélyre tekintettek, s látták a gesz-

feltétlenül hinni e perczen a mondott hír valóságának, melyet megerősíteni vagy megczáfolni a baloldali körnek ma délutánra hirdetett conference-ntiája van hivatva: de oly positiv alakban, oly hiteltérdemlő forrásból vettük azt, hogy éppen nem leend felesleges megismertetnünk olvasóinkkal a motivumokat, melyekkel a kérdéses hír kapcsolatba hozatik.

• Tisza Kálmán a midőn kijelenté ugy ő felsége, mint a vele alkudozó gr. Andrássý és Szlávý előtt, hogy elfogadja a kiegyezést, s elismeri annak kötelező erejét a törvény megállította időre: egyttal — a kormányba lépésének fő feltétele gyanánt — felhatalmaztatni kérte magát arra, hogy kijelenthesse párthívei előtt, miszerint az előmunkálatok már most megkezdetnek a kiegyezési alap harmad évre bekövetkezendő revisiója tekintetében.*)

Ez volt tudomásunk szerint az akadály, mely utját állotta a baloldal vezérével folytatott coalitiónalis alkudozások sikeres lefolyásának. Tulajdonképen pusztá formakérdés az egész, s alig látszik valami jelentőséggel birni; hisz a kiegyezési mű megváltoztatása három factornak — a magyar országgyűlésen kívül ő felségének s a monarchia másik felének is — hozzájárulásától függ, s hiába kezdi meg Tisza Kálmán a megváltoztatás előmunkálatait, mert ha e factorok bármelyike nem járul hozzá, a kiegyezési mű továbbra is megtartandja érvényét, mindhárom factor egyetértésével pedig annak idején minden előmunkálat nélkül is bekövetkezhetik a változtatás.

És mégis igen nagy horderejű, fölötte jelentékeny volt Tisza Kálmán feltétele. Elfogadása által ugy a hazai közvéleményben, mint a külföld előtt meg lesz vala ingatva a kiegyezési mű szilárdsága iránti hit; elfogadása által a kiegyezés revisiója képezendette programmját a coalitiónalis kormánynak. Ily feltételt nem lehetett, nem volt szabad elfogadni oly párt nevében, mely a kiegyezést megalkotta, s az időközben beállott események által még inkább meg lön szilárdítva annak helyes volta iránti meggyőződésében.

— A koalíció végképp megbukott, ez a napnak nagy eseménye. A felség tegnapelőtt fogadta

*) Mint alábbi hireink jelzik, t. tudósítók a revisio rögtöni megkezdése iránt roszul értesült. Szerk.

tenye szín fűrtöket mozdulatlanul ott, s fejét kezébe nyugtatva ült a kis leány.

— Menj ki te hozzá, — szóla végre Albert Henriknek.

— Hagyjuk inkább magára, — viszonzá ez, — nekem is az a természetem, hogy erővel nem csikartatnék ki magamból olyasmit, a mit kérdeztelenül nem mondanék meg.

Két nap telt így e; mint egy bágyasztó szél fuvallat vonult el az Anna felett, kitől egyik sem kértett többé semmit.

Harmadik nap délután Albert belépett a társalgó terembe. Ugy tetszék neki, hogy üres: nem, csendes pihegést hallott: a kis Anna a divánon fekűdt és aludt. Albert közelébb lépett hozzá, egyik keze arca alatt nyugodott, a másikat hosszan kinyújtva tartá; de ebben valamit tartott, valami fehéret összehajtra. Albert figyelmesebben tekintett reá, egy levelet tartott kezében.

Anna hallgatag kitörése felingerelte volt már Albertet; ha Henrik nem lett volna, ki szüntelen kéré őt, hagyná a dolgot csendben elmulni és várjon, már rég szétszakítja vala e rejtély fátylát s behatolt volna a titokba, mert minden kétely és ingadozás, természeténél fogva kiállhatatlan volt előtte. Így e kényszer, melyet önmagán kelle gyakorolni ingerlé őt, tudtán kívül is, s a mint most a levelet megpillantá, a boszuság sötéten nehézkedett szívére: s e perczen azt tette, mit máskor meg nem tett volna, kivoná csendesen az össze hajtott papírt Anna kezéből.

Neki tudni kelle mi van abban, Anna jegyesének, neki joga volt felderíteni a titkot, mely annak szívét az övétől elfordulva tartja.

De a levél még a lányka ujjai között volt, mikor ez észrevette, hogy mi történt. Egyszerre megkapta keze a levelet ujából, felszökött s Albert elé állott; valóban meg volt növe s magasabb, mint eddig!

Szlávýt, azután értekezlet volt Szlávý és Andrássý közt: délben Andrássý gróf meglátogatta Tisza Kálmánt s vele igen hosszasan értekezett; Andrássý után Szlávý volt Tiszánál s félháromkor a kormánykörök tudták, hogy a koalíciónalis kísérlet meghíusult. Sokan még egy kissé reménykedtek, hogy Andrássýnak sikerülni fog megmenteni, de az eredmény nem igazolta a reményeket.

Állítják, hogy most már kísérletek fognak tétetni a Tisza-pártnak a Csávolszky-töréddel való kibékítésére és egyesítésére.

— A baloldali értekezletről a következő tudósítást közöljük

A balközépi körnek mai igen népes értekezletét Váradý Gábor elnök azon kijelentéssel nyitotta meg, hogy az utóbbi értekezleten tett ígérete szerint Tisza Kálmán előterjesztést fog tenni a koalíciónalis alkudozások felől. Ezután Tisza szólaít föl s terjedelmeseb beszédben, megindultságot mutató hangon adta elő az ügy egész folyamátját. Kijelenté mindenekelőtt, hogy a haza jelen válságos helyzete mindenkinek köteleességévé tevén közremunkálni a súlyos viszonyokból való kibontakozáson, e köteleesség alól ő sem vonható ki magát. Felszólíttatván, kifejté ő felsége előtt egész tisztelettel nézeteit, s azok alapján a vele érintkezésbe lépett kormányférfiaknak írásban is előterjeszté esetleges kormányralépésének feltételeit. Kettő volt ezek közt, a melyek nem találhattak elfogadhatóknak: egyik annak szóló által való kijelentése, hogy „ő azt hitte 1867-ben, s azt hiszi most is,“ hogy a kiegyezést mind az országra, mind a fejedelemsre nézve cél-szerűbben, jobban lehetett volna létrehozni; másik annak megengedése, hogy a kiegyezésre vonatkozólag a maga idején előterjesztést tehessen a minisztertanácsban, mely ha nem fog visszhangra találni, szóló kiléphessen a kormányból. Az első ponthoz ma elvégre hozzájárultak, a második azonban nem találottat elfogadhatónak, s ennélfogva az alkudozások eredménytelenül maradtak. Tisza előadása az értekezlet által élénk helyesléssel fogadtatott. B. Simonyi Lajos köszönetét fejezé ki a maga, s mint hiszi a párt nevében is Tisza magatartásáért. Hasonló értelemben nyilatkoztak Péchy Tamás és Jankovics Miklós. Az uralkodóról ugy Tisza, mint Simonyi megemlékezvén, mindkettő a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott ő felségének alkotmányos öröklétéről. Végül az értekezlet egyhangulag magáévá tette a Tisza Kálmán által elfoglalt álláspontot.

— Mit akarsz? k álta, s setét pir önté el arcát. Alvás közben haza rendtelenségbe jött volt, hosszan csüngött le egyik vállára. Szemei sötétebbeknek, ajkai vékonyabbaknak tetszének, de szép volt oly szép, mint tán soha eddig nem.

— Te elakartad veenni tőlem a levelet? kérdé fenyegető hangon.

— Igen azt akartam, — felelé Albert, — a szokottnál lágyabb hangon. Ártatlan módszernek látszék ez előttem, megtudni mi tett téged beteggé.

— Én nem voltam beteg, — szóla hevesen Anna; — már kérdezte még egyszer ezt tőlem, és én nem mondtam hazugságot, midőn „nem“-mel feleltem!

— Minő hang volt ez, melyen a kis leány szólt?

— De e levél az oka, miért oly halványan jártál keltél; — szóla jegyese hevesebben, — és te megígérted volt nekem, hogy egy levelet sem fogsz elolvasni a nélkül, hogy én tudnék felőle, oly leveleket — tudod jól Anna hogy kitől! és ez tőle jött!

— Ugy van, tőle jött ez! — és én nem is olvastam el! — Azt gondolod én oly gyenge vagyok, hogy hátad megett megtegyem, mit szemben megígértem neked nem tenni? E szavaknál az asztalra dobá a levelet. Le volt az pecsételve s feltörletlen állott. Albert utána nyúlt, de a lányka ismét kezei közt tartá s hűvöl szólt.

— Nem, te ne érintsd! — valóban és tőle jön az! — Ugy van, és találkoztam is vele. Semmi rosszat nem beszéltünk egymással, de e levelet ide adta nekem s én bár nem olvastam el, mindig magammál hordozom; senki ne érintse azt más, mint én, senki más! Én még soha nem hazudtam, kérdezd meg papát vagy Terézt, hogy tettem-e azt valaha.

— Itt adjuk Tisza Kálmán feltételeinek szószzerinti szövegét, valamint Szlávýnakarra adott válaszát.

Tisza feltételei benfoglaltatnak a következő nyilatkozatban, melyet a baloldali körben tett:

„Most is azon nézetben vagyok, hogy 1867-ben a kiegyezéskor — a melyet egyébiránt kevés kivétellel az egész ország óhajtott — a közösgyekre nézve helyesebb megállapodásokat lehetett volna létrehozni; és most is azt hiszem, hogy lehető lesz azon megállapodások helyett olyanokat hozni létre, a melyek mind a trónra, mind Magyarországra, mind a birodalmi tanácsban egyesült országokra nézve előnyösebbek. Tudom azonban azt is, hogy az ezen ügyekre vonatkozó minden változtatáshoz három tényező egyező akarata kell. Kell a többség a magyar országgyűlésen és a birodalmi tanácsban és kell — mint harmadik tényező ő felsége beleegyezése. Tudom, hogy a kormánynak s a kormány minden tagjának kötelessége minden törvény s így a közösgyekre vonatkozót is végrehajtani és végrehajtani: hogy a kormánynak vagy a kormány bármely tagjának nincsen joga bármely törvény s így a közösgyi törvény változtatására is működni ő felsége előleges beleegyezése nélkül.

Mindezeket teljes őszinteséggel megmondottam ő felségének is. Nem vonhatja azt kétségbe senki, hogy az említett 3 kellék közül, mely a közösgyekre vonatkozó bármely változtatáshoz szükséges, 1867 óta soha nem volt meg egy sem és ma sincs egy sem meg; miért is ezekre vonatkozólag ez idő szerint semmi vitatkozás gyakorlati eredményre nem vezethet. Az ország helyzete pedig oly komoly, az erőlyes orvoslást annyi baj igényli, hogy elég teendő van a jelennek azon földadataival is, a melyek saját törvényhozásunk és kormányzatunknak kebelében elintézhetők, s a melyeknek ödvös megoldásától függ a szellemi és anyagi haladás és ezzel együtt az ország jövője is.

Ezen égető bajok orvoslására s hazánk sorsának ezután biztosítására léptem be a kormányba, miután erre fölszólíttattam; és midőn ezt tettem, ismerem azon kötelességet, hogy mindazt, mit egy kormány vagy a kormány egyes tagjának kötelessége gyanánt a fontebbiek szerint ő felsége előtt is kijelentettem, híven és határozottan teljesítem; de ismerem azon kötelességemet is, hogy mint minden kérdésre, ugy a közösgyekre vonatkozó kérdésekre is, ha az időt erre nézve elérkezettnek látom, teljes őszinteséggel kifejezem minisztertersaim és esetleg ő felsége előtt is nézetemet; a kermányból kilépés által biztosítván magamnak a működés szabadságát azon esetre, ha azok el nem fogadtatnának.

Éjjel párnám alá tettem e levelet, nappal mindig zsebémben hordám, néha titkon megfogám kezemmel és oly boldog valék, midőn megérintém azt. Szemei csillogtak a visszatartott könnyektől.

— Anna! — riadt fel jegyese s megragadta karját, — ez örülléség mit te itt beszélsz!

Ez egy heves mozdulattal elszakítá karját jegyesétől, leült egy székre, lábait egymásra tette, karját keresztlbe foná s így nézett reá merőn.

— Tégy most már szemrehányásokat nekem, kezdé ujjal, — mondjad kérlek, hogy hűtlen voltam hozzád. A levelet nem olvastam el, de csókjaimmal elhalmozám; mondtam-e én neked valaha, hogy ezt nem fogom tenni? megígértém-e ezt neked? — Szavainak lángját elfojták könyei, leveté magát ismét a divánra s arcát a fal felé fordítá.

Albert mellette állott. Egyszer szólni akart, de aztán hallgatásra kényszeríté magát. Menni akart, de mégis helytt maradt. Valami határozatot szeretett volna megállapítani, de ugyan mire határozna magát?

Tegyen valamit, mondjon-e valamit, vagy inkább írjon? Csak állott ott s hallá miként zokog a kis Anna.

Emil Rómában volt. Albert igen is jól felismerte őt amaz estélyen. Örült, hogy az ifju kikerülé őt s hogy Anna Henrikkel oly korán haza ment. Akkor nem gondolt reá, hogy láthatták is egymást. Tudta, hogy Anna nem hazudott neki. Kihívja-e ezért a fiatal embert, megölje, vagy csak felkeresse, hogy beszéljen vele? Miféle borzasztó hibát is követett ez el tulajdonképen?

Még az sem lehetetlen, hogy e levélben az áll, hogy lemond s visszavonul.

Oh visszavonulni! Most midőn itt látta és beszélt vele? Hát ha most ő állna itt előtte s megkérdené tőle: „Mit teune most őn az én helyemben?”

(Folytatás következik.)

Szlávy József Tisza e nyilatkozatában is kifejtett feltételeire következőleg válaszolt:

1. A nyilatkozat elején azt, a mi arra vonatkozik, hogy most is meg van arról győződve, hogy lehet lesz a közönségre nézve jobb megállapodásokat hozni létre, ki kellene hagyni.

2. Hogy Tisza Kálmán nyilatkozata utolsó bekezdésének vége kihagyatván, a helyett azt kellene kifejezni, hogy minisztersége alatt sem a minisztertanácsban, sem ő felsége előtt nem fogja a közönségre vonatkozó határozatok változtatását szóba hozni; hanem ha azon célok elérése után, melyekre a koalíció megalakult, az időt alkalmasnak látja, a közönségre nézve létrejött megállapodások megváltoztatására, kilépve a miniszteriumból, fogja egyéni működésének szabadságát megszerezni.

Egyébiránt ki lett jelentve, hogy a 2. észrevétel elfogadásának esetére, az elsőből valószínűleg elállának.

Kolozsvárt, márc. 18.

(B.) Részünkről már a válság kezdetén azon nézetben voltunk, hogy a pártoknak és lapoknak, a fusió és coalitio feletti elméleti vitája, nem képes gyakorlati hasznót eredményezni.

Ellenben tartottunk attól, mi fájdalom meg is történt, előbb utóbb beáll azon idő, a midőn parlamentünkben nem lesz többségben egy párt sem.

Részünkről azon nézetben vagyunk, hogy az ország-gyűlésen folyamatban levő haladás és nem a felforgatás emberei — míg ideiglenesen azok is oda vonták meg magokat, kik ma már az általános népszavazat joga mellett buzgókodnak.

A baloldalon ültek férfiak, kik talán gyorsabban szeretnének haladni, mint a Deák-párt zöme azonban a democraticus alapokon való haladás és nem a felforgatás emberei — míg ideiglenesen azok is oda vonták meg magokat, kik ma már az általános népszavazat joga mellett buzgókodnak.

Ezen elemet a balközép csak azon az áron volt képes megtartani, hogy az 1867-iki kiegyezés alapját ingatta talán erősebben, mint a párt többsége, vagy legalább józabb része óhajtott.

A Deákpart többségének a józan democratiens alapokon való haladás volt programja, azonban ide vonultak azok is, kik a szabadelvű eszmékkel soha sem lesznek képesek kibékülni s kik ennél fogva nem tartották magokat soha honosoknak a pártban.

Ezen kívül fájdalom volt egy olyan párt árnyalat is, melynek tagjai a párt programját elfogadták ugyan, azonban a nagyraagyás, sértett ambíció, személyes rokon és ellenszenv által rendszert félre vezették.

Ezen két árnyalat igen természetesen a párt tekintélyét nem gyarapította.

Ezen ma már önműködően mintegy megdőbve, az által akarnák hibáztatni, hogy a coalitio ellen működnek, mintha bizony, ha a coalitio hajótörést szenved, az által már biztosítva volna a régi többség állása.

Ezeket sejtve hangsúlyoztuk mi több versen, hogy sem fusiót, sem coalitiot nem óhajtunk, hanem óhajtjuk azt, hogy a miniszterium és többség vegye kezébe a reformok kezdeményezését s mi meg vagyunk győződve, hogy ha ezen utat követték volna, a közjogi kérdések feletti meddő vita már rég

Az arczképről.

A „szellem lovagjai“ közül tán egyiknek sincs oly nehéz állása a haladás érdekében folytatott küzdelmeiben, mint a műtörténésznek; mert egyik sincs oly mértékben arra utalva, hogy erejét és tehetségét a különmemű követelmények szerint úgy szétforgácsolja, mint épen az, ki tekintetét a dícső múlt ragyogó képről folyvást elvonja, a jelen elmosódott s a jövő határozatlan rajzára kénytelen vetni. Nehezteljünk-e azért a legtöbb s nagybárra a legnevesebb műphilosophra, hogy gyakran kissé nagyon is soká a múlton felejteli tekintetét s a jelen erőlködéseit legfeljebb egy becsmerő oldalpillantásra méltatja?

„Valóban szomorú mulatság — mondá egy alkalommal a többi közt Lükke, midőn a stuttgarti képtárban épp Kupeczky hazánkfa *) fölött viáztam le — hogy a régi görögök szobrászatát, a renaissance-kori olasz festészetet s a középkori németek építészetét kell áttanulmányoznunk és átélveznünk, azért, hogy végül belássuk, miszerint a jelen internationalis szobrászok az anatómiai lehetetlenségek mily nyílt kérdéseivel lepek meg bennünket, a festészek mennyire fölkeltek egy újabb renaissance után-

*) Lükke, mint legtöbb német társa, Kupeczkyt csak származásának tartja s szerinte csak annyiban magyar, hogy Magyarországon született, hová szülei, mint egy cseh felekezet üldözöttje menekültek volt. A műtörténés az adatot Kupeczky egy kortársa, Füsslynek életrajzából meríti s hogy hamisnak bizonyítható, az első sorban rajtnak állna, ha ugyan egyebet is akarnánk tenni, mint pusztán lármát csapni, valahányszor a németek egyik-másik jelesünknek am amore magoknak vindikálnak. Kupeczky Jánost (1666—1740), ki I. József és IV. Károly udvari festője volt s kit Péter cár hasztalanul igyekezett udvarába édesgetni, a maga idejében. Van Dyck, sőt Rubens és Rembrandt mellett emlegették. Művei (arczépei és történeti festvények) halála után nagybárra magán gyűjteményeknek jutottak s a szétszórtságuk az oka, hogy ama korábbi ítélet igazsága most már nehezen hitelesíthető. Kupeczky érdekes élete és hatásos működése egy szorgalmas, fáradságokat nem kímélő magyar tollra vár: tán nem hisz ígéret, ha elárulom, hogy ilyen toll már találkozottis.

P. J.

hátterbe került volna s mind a Deákpartból, mind a balközépből kihullva az oda nem tartozó elemek a fusio és coalitio értelmezése feletti vita nélkül, ma az egyes reformok körül egy egészséges alapokon nyugvó többség lenne tömörülve.

Miután azonban mindez nem így történt, miután a válság fejlődési processusa magát a parlamentarizmus gyökerét támadja meg, miután a megtörténteket meg nem történtté tenni nem lehet, a feladat nem lehet más, mint az, hogy azoknak, kik a parlament szejekét a mélység szélére vezették, legyen elég erejük és önmegtartózkodásuk hazájukat a veszedelemtől megszabadítani.

Mi akarjuk hinni, hogy Tisza Kálmánnak lesz elég ereje s nem fog a közjogi kérdésekbe multjához annyira ragaszkodni, hogy a miatt a reform-kérdésekben egy erős párt alakulását lehetetlen tegye.

S a vacsora pártól is feltesszük, hogy ha már befolyt a többség meggyengítésére, nem fogja hibáját azzal tetézni, hogy az országgyűlésnek a parlamentarizmus ösvényére való visszavezetését lehetetlenné tegye.

6-ik közlemény.

a dobokamegyei cholera-árvák javára gyűjtött segély-adományokról.

Hatfaludi Zsigmondné urnó ivén: Drág Biró Gábor 50 kr, Sáhín Márton 20 kr, Szabó Vilmos 20 kr, Hersch 50 kr, Bereczky József 40 kr, Teslár István 1 frt, Farkas József 20 kr, Bereczky Károly 40 kr, Fekete Ferencné 50 kr, Babutz községe 1 frt 50 kr, Kovács község 1 frt, M-Ujfalú község 1 frt 71 kr, M-Podorháza község 2 frt 26 kr, Solyomkó község 3 frt 10 kr, Pánczélesek község 1 frt, R. Keresztur község 2 frt, Szótelke község 1 frt 50 kr, Szentkatolna prodiom 1 frt 50 kr, R. Kereszturi Farkas János 1 frt, Galambosi József 50 kr, Mezei Makabné 40 kr, jegyző Farkas János 50 kr, Ugrutz és Milván községek 3 frt 4 kr, kis- esküllői: Gutmán Ignátz 20 kr, Gutmán Dávid 20 kr, Valaki 40 kr, Valaki 50 kr, kalocsai Nemes János 1 frt, Strol János 10 kr, Losos Nyikuláj 10 kr, Hosszu Nyikuláj 10 kr, Átyim Szimion 10 kr, Tyira Todor 30 kr, Hosszu Gábor 1 frt, Paptelki Gyermán lelkész 10 kr, Strol Anika 10 kr, Pap Násztászie 40 kr, Pap Juon 10 kr, Girboán Vaszi- lika 5 kr, Gyermán Alexa 4 kr, B. L. 20 kr, Tite István 50 kr, Csernukán Juon 10 kr, Tite Simon 13 kr, Tyira Todor 10 kr, Paptelki több lakos 2 frt, 95 kr, Hatfaludi Zsigmondné 2 frt. Összeg 35 frt 68 kr.

Lendvay Károlyné urnó ivén: Lendvay Károlyné 1 frt, egy valaki 20 kr, Pap László urszolyi g. e. lelkész 1 frt, Czitron Salamon haszonbérő 1 frt, ifj. Bulbuk Péter 50 kr, Lóbl Mózesné 50 kr, Böhm Áron Czege 30 kr, egy névtelen 20 kr, Némethi Tamásné 50 kr. Összeg 5 frt 20 kr.

Bod Károlyné urnó ivén: Bod Károlyné 1 frt, Szibentné 40 kr, Ajka Lászlóné 20 kr, Táto 21 kr, Dániel 20 kr, N. N. 20 kr, Merzék János 2 frt, Szentpéteri 50 kr, Farkas Dániel 50 kr, Hara- gos Lukás 10 kr, egy valaki 10 kr, Ferenczi Anna 10 kr, más valaki 20 kr, névtelen 50 kr, So-

ni sovágásunkat s az építészek mily derék asztalosok! E nyilatkozat annál is inkább figyelemre méltó, miután oly fértől ered, ki a jelen művészeti mozgalmaktól éppen nem vonul vissza, hanem azok érdekében első sorban küzd és fáradoz.

S éppen az ilyen elvek, melyek kétségkívül nélkülözök a gyakorlati s így az egészséges oldalt, okai nagybárra annak, hogy az olyan panaszkokra, mint a fentebbi általánosan mindig jó alkalom nyílik. Mert mióta a műphilosophia érdeme alulnak tartja, hogy a jelennel is foglalkozzék s hivatásának azzal vél eleget tenni, ha elméletét a mult példányairól levonja, a nélkül, hogy egyszersmind fölvetné a kérdést, mily uton módon használhatók föl a nyert észleletek a jövő művészete érdekében: azóta oly zűrzavar keletkezett a modern képművészeti törekvések terén, melyben újra meg újra elvész a nagy tradíciók Ariadne fonala s naponta oly létfogalmak lepik meg az embert, mint a milyen, közel fekvő példa gyanánt az, hogy a művészet és műipar egymásnak se inge se gallérja.

A művészet néhány válfaja e miatt mind jobban veszendőbe indul, miután elméletileg ugys már félreértett tárgyait képezék. Az erre vonatkozó nézetek tisztázása egyik földadata ama műbíráknak, kik sokszor a saját koruk üterét is vizsgálgatván, nem csak hátra, hanem előre is tekintenek. Ha nevet kell említenem — s miért ne említsék, midőn ez egyszer a nomina sunt odiosa ellenkezője áll? — ugy Eitelbergert nevezem meg, ki, mint elvi ellen- ségei mondják, „föladozza magát“ a jövő érdekében, midőn a képművészet egy-egy elhanyagolt kérdését veti föl s megfelel reá. Ilyen kérdés az arczképfestészet is, mely valamikor a művészet szurrogátuma volt s most a kezdetlegesség állapotában tengődik.

Midőn e soraink által ez érdekes kérdést megvilágítjuk, saját nézetünk és észleleteink támogatására Eitelberger, szeretett mesterünknek egy erről szóló népszerű felolvasásának alaptételeit használjuk föl, a mit jónak látunk megjegyezni. . .

hár Margit 1 frt, Tergovits 2 frt, N. N. 20 kr, N. N. 20 kr, N. N. 20 kr, Karátsonyi János 50 kr, Regus Ag. 14 kr, Láni Eduard 40 kr, Páska Mariska 10 kr, Nasku Timostói 20 kr, Hírgela Rosenbaum 10 kr, Szakács József 10 kr, Hája An- cselné 20 kr, Simontelke községe 40 kr, Mária Páskuné 10 kr, Paraszki Árkáláné 10 kr, Mária Páskuné 10 kr, Langa Petru 10 kr, B. J. 65 kr, Márton Etelka 40 kr, B. M. 60 kr. Összeg 14 frt.

Csiki Lászlóné urnó ivén: Csiki László K.-Szil- vás 3 frt 52 kr, Csiki Lászlóné, 3 frt, egy valaki 20 kr, egy valaki 20 kr. Jakobi Májor Sz. kend 2 frt ifj. Almási Sámuel F. Tők 1 frt, Jakabházi Dá- niel 2 frt, Horváth Gergely 10 kr, Kocsis Lajos 1 frt F Tők lakosok 74 kr, más f. Tők lakosok 13 kr, A. Tők község lakossai 1 frt 50 kr, Igricze község lakossai 77 kr, Sz. Kend közs. lakossai 1 frt. Bányai János Esztény 20 kr, Völle Dénes 20 kr, Esztény közs. lakossai 30 kr, Kovács Károly Boncz- hidán 60 kr, Püspöki Lajos 50 kr, Kohn Fülep ha- szonbérő 3 frt, Vogel Ábrahám 15 kr, Rosmán Jankel 20 kr, valaki 15 kr, Fülep Ferencz 1 frt. Kirkosa Péter 30 kr, valaki 10 kr, Leményi László 1 frt, Matyikásu Jozsefu k. Szilvás 20 kr, Morosánu Masten 4 kr, Tyekáru Juan 10 kr, Kereszturi László, 20 kr, Kereszturi Lászlóné 20 kr, Kaassai Iván 20 kr, Kaassai Teofilné 20 kr, Morosánu Juan 10 kr, Uj- vári Toni 1 frt. K. Szilvás községe 1 frt. Tootfalu közs. 1 frt. Ujvári Imre 60 kr.

Összeg. 30 frt.

Florián Antalné urnó ivén: Florián Antalné 5 frt, Csákány Adeodát tanár 1 frt, S. S. 1 frt, Papné 1 frt, Schönfeldné 50 kr, Kopár Anna 1 frt Kasza Hanka 1 frt, Bulbuk Kristófné 1 frt, Lászlóffy Gáborné 50 kr, Naricsány Antalné 50 kr, Si- mai Keresztos Katalin 1 frt, Egy valaki 1 frt. Ösz- szeg 14 frt 50 kr.

Bilez Gáborné urnó ivén: Bilez Gáborné Hes- dátin 2 frt, többektől 2 frt, összeg 4 frt.

Ferrázi Kálmáné urnó ivén: Ferrázi Kálmán- né 10 frt, Szántó Károly 30 kr, Saint Sülpice 5 frt, Ferrázi Róza 1 frt, Ferrázi Kátmán 1 frt, Tö- rök Mihály 1 frt, Domokos Ignác 50 kr, Michael Véber 20 kr, Jemand 20 kr, Michael Véber 20 kraj- czár Georgiu Pap paroch. görög catholikus 1 forint Darkó Károly Galacsról 1 forint Darkó Etelka 40 krajczár Dörko Emma 40 krajczár Darko Ida egy frt, Darko Ilonka 40 kr, Darko Károlyné 1 frt, Övezgy Korodi Andrásné 1 forint, Took György 10 kr, Zoltán Sára 20 kr, Magyarosi Éva 10 kr, Hunyadi Teréz 10 kr, Dipsán Gavriluc 12 éves árva 10 kr, gr. Rhédey Janka 1 frt, Hollaki Al- bert 1 frt, Soolfalvi falushíró Varga Mihály 1 frt, Sólfalvi magtárból 4 frt, összeg 33 frt, 20 kr.

Ezen ivekben összesen 136 frt, 60 kr, mely összeget hozzácsatolva a már

kimutatott 1036 frt, 97 kr. eddigelő begyűlt 1173 frt, 57 kr.

A „Kelet“ 59-ik számában megjelent 4-dik közleményben, a dr. Gaizágó Lászlóné urnó ivén közlött adakozók sorában hibáson áll: Voit Miklós 2 frt, és Onacu Sándor semmi, a mennyiben mind- ketten egy-egy frtot adakoztak.

Sz.-Ujvár, márc. 16. 1874.

Török József.

Kétséget sem szenved, hogy a képirás leg- népszerűbb s legelterjedtebb műfaja az arczkép. Ki- vételes család az olyan, melynek lakoztályát egy-egy régiebb vagy újabb olajba festett arczkép ne díszite- né, melyet mégis csak többre becsül a nagybobb ol- csósága folytán különben kedvelt photographiánál, ha mindjárt „a megszólamlásig hü“ és „teljes élet- nagyságu“ is az. Nem merjük azonban állítani, hogy e többre becsülés mindig az illetők helyes műérzé- ken s nem inkább a kép nagyobb árán, alapszik, mert igen gyakran tapasztalható, hogy a nagy kö- zönségnek az a része is, melyet mindennapi értele- mben miveltnek nevezünk — az arczkép egyedüli föltételül a „jól találás“-t szabván — habozás nél- küül a fényképre adja szavazatát, mint a mely — szerinte — leghívebben tünteti föl az arcz vonásait. Ez pedig teljesen ferde nézet. Mert, ha eltekintünk is mind ama kellektől, melyeket a fénykép nem tüntethet föl: az, a mit nyújthat sem kielégítő, miután a legjobb photographiánál is a fényoldalak mindög tisztátalanok s hamisak s az előrészek kelle- ténél nagybobbak.

Midőn néhány évtized előtt a fényképezés ál- talánosan elterjedni kezdett, azt hitték, az arczkép- festészet kora lejárt, s most hogy az eiterjedés tény- nyé vált senki sem tagadhatja, hogy jó arczképfes- tőkre sohasem volt ok nagy szükség, mint jelenleg. Mert mindazt, mi az arczkép nélkülözhetlen föltétele s mi egyszersmind művészeti adalék, csak a phau- tasia s az emberi kéz adhatja meg. Nincs nevetsé- gesebb balhít, mint az, hogy a lelketlen gép, az é- lettelen fény: az arczképhe lelkét és életet varázsol- hat. A mit a fényképezés évenként egyre jobban fej- lőd s tegadatiatlan már most is jeles technikája pro- ducálni képes, az nem egyéb, mint a természet for- mái rabszolgái utánzása. Ez pedig távol áll a mű- vészettől. „A művészet célja nem a létezőnek szol- gái utánzása — mondja Planché — hanem a létező nagytáza, emelése a képelet útján, a művészi al- kotás nem egyéb, mint helyes és célzatos tulzás va- gyis eszményítés.“

A „KELET“ magán-távirata.

Feladott Budapest: márc. 10. 10 ó. 10 p. d. e. Érkezett március 19. 10 ó. — p. d. d.

Szlávy tegnap Gilyczyvel és Sennyeivel érkezett a cabinetbe lépés ügyében. Mindkettő elutasító lag felelt. Erre Szlávy a királyhoz ment s elmondá, hogy nem képes kormányt összehozni, tehát fölmen- tését kéri. Királyunk elfogadta Szlá- vy lemondását. Esti 12 órakor a Deákkör igen népes értekezlet tar- tott, melyen Szlávy hosszú beszéd- ben fejtegette a coalitíonalis tárgya- lások célját, menetét, valamint si- kertelenségét. Pártunk lelkesedve vette tudomásul a történeteket. Kirá- lyunk tegnap négy órakor Bittó Ist- vánt magához hivatá s megbízta új kormány alakításával. Bittó most folytatja a tárgyalásokat. Valószínű, hogy a mostani miniszterek marad- nak, a pénzügyi tározót Köffinger tanácsos, a közlekedést Kemény Gá- bor báró kapja. Királyunk tegnap fogadta a 70 tagu határörvidéki kül- döttséget. A király válaszában leg- határozottabban hangsúlyozta a ma- gyar állameszmét, alkotmányt.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, március 19. 1874.

— A királyi várkert építkezései. A király főudvarmestere, Hohenlohe herceg és Szlávy mi- niszterelnök Ybl Miklós építésszel tegnap jártá be a királyi várkert egyes részeit, melyek Ybl ur rész- letes tervei szerint szépítő építkezések és új épüle- tek által nagyszerű alakításokon fognak keresztül menni. A tervezett munkák befejezése után a kirá- lyi várkert a főváros egyik legszebb pontja leend.

— Az „egyetemi kör“ javára rendezendő, felolvasásokról az utcaszegleteken hatalmas hirde- tések szólnak. A felolvasások sorrendje lapunk hely- beli olvasóinak is meg volt küldve s azt hisszük, hogy Kolozsvár minden jó és szép iránt fogékony közö- sége, mint mindig, ezúttal is megragadja az alkal- mat, hogy nemes érdeklődését mind az egyetemi ifjuság előmenetele, mind a tudomány élvezete iránt fényesen tanusítsa, annyival is inkább, mivel az a szellemi kapocs, mely az egyetem tanfériai és a város intelligentiája közt óhajtható, hogy minél szorosabba fűződjék, e népszerű előadások által re- méltatólag állandóvá és bensővé váljék; s viszont egyetemi ifjuságunk nemes törekvése is támogatást érdemel, midőn a szokásos üres mulatozások helyett komolyabb irányu társas összejövetelekre kíván ma- gának tért teremteni.

— Dr. Schmidt Ágoston, a kolozsvári ke- gyesrendi háznak e kiváló tagja, egyetemünknek kö-

Hogy a természet legvirtuosusabb utánzása is nélkülözök a művészet követelte életét, melyet csak a teremő művész átszellemítő ereje képes a műbe ol- tani, arról meggyőző bizonyosságot nyújthatnak Denner ismert arczépei (kettő az Eszterházy, illetőleg országos könyvtárunkban is van) melyek a részletes minutiosus föltüntetésében bámulatos gondot árulnak el — hisz Waagen szerint egyikén-másikán kilencz esztendeig dolgozott! — a nélkül, hogy képesek vol- nának a szemlélőben más érzelmeket felkeltetni, mint a milyent a pedanteria általánosan fölkelteni képes.

A jó arczképnek a hasonlatosság mellett föfel- tétele a szellem és élet, az individualitás s ezt csak a művész, még pedig az olyan művész képes a vá- szonra varázsolni, ki maga is individualis és szel- lemében gazdag. A festendő egyén szellemét s egész benső világát csak úgy tüntetheti föl a művész, ha a maga szellemének és benső világának egy részét kölcsönzi e műnek. Innen van, hogy a nagy meste- rek legértékesebb arczékeit is csodálkozva szemlél- jük, mert a művész egyéniségének tükrében jelen- nek meg.

Kit érdekelnének Rembrandt szellemtelen, kö- vér vén asszonyai Tiutoretto számos durva vonásu, közönyös tekintetű férfiai, Velasquez rokonszenvetlen, sorvadásban szenvedő IV. Fülöpjei, ha e művészek Denner módjára csak természeti hiányait tüntették volna föl s nem egyszersmind azt, mi ez alakok bensejét s jobb részét képezi? Ha valahol, ugy az arczkép festészetében áll a mondas: „Nem olyannak kell föltüntetni az embert, a milyennek látszik, ha- nem a milyen valóban.“

Ha fötúlágos tekintet vetünk az arczképfes- tészet fejlődésére, meggyőződhetünk, hogy a nagy mesterek mindig e jelszó alatt teremtek műveiket s hogy a mai arczképfestészet, melynek java példá- nyai a legutóbbi közkiállításra voltak láthatók, na- gyon letért amaz ösvényről, melyen egyedül művé- szeti jogosultsága volt.

(Folytatás köv.)

zelebról tartotta meg az egyetemi magán tanári kérésitési előadást, még pedig szép eredményével.

— Kethely József kir. tanácsos, kolozs-dobokamegyei tanfelügyelőt ujjal egy súlyos csapás érte: Irma nevű leánya, életének 15-ik évében, rohamos tüdőorvadásban e hó 17-én egy jobb létre szenderült. E családát alig pár év alatt már negyedszer borítja gyászával a halál. Vigasztalást kívánunk a sokat látogatott családnak, s kitartást a sajtoló csapások hordozására.

— Csik-szent-mártoni Szabó Márton, életének 65-ik évében március 11-én meghalt. Földi részei e hó 13-án helyezték örök nyugalomra Szombathelyre.

— A német szintársulat, M.-Vásárhelyt sokkal kedvezőbb fogadtatásban részesül, mint a szegény — jelenleg Szamosújvárt idéző — Csáka szintársulata. Pfalz szintársulata oly kedvező helyzetben van, hogy első bérletére már a nyolczvanat meghaladott előfizetést kapott; első előadásul „Der Pariser Taugenichts“ (A párisi naplop) című négy felvonásos vígjátékot adták. Hétfőn ismét két kisebb vígjátékot adtak: „Ein Vater, der seine Tochter liebt“ Hohenwart-tól és „Malt den Teufel nicht an die Wand“ Wehl-től. Az egyes szereplők között sem előnyösen, sem hátrányosan kiváló tag nincs, többnyire középmező, vagy gyenge tehetségek, az eddig tartott előadások után ítélve.

— Moldvay János, bágyoni körjegyző 40 ft 54 krt küldött be szerkesztőségünkbe a székes-pályadíj alapa, mint Bágyon, Kercsed és Csegez községekben folytatott gyűjtés eredményét, megjegyezvén, hogy Jakab Elek ur tartozkodási helyét nem tudja s ezért fordul lapunkhoz, és hogy a gyűjtésben bágyoni Székely Mózes, főbíró, Baranyay Gábor, Bottyán Mózes, ifjabb. Simonfi Ferenc és Csép Sándor tanácsosok; Kercsed Csép Mózes bíró, Csép József pénztárnok, Nagy Antal idős, és Kis Mózes; csegezi Magyarosi István, bíró és ifj. Tar Tamás tevékenyen segítettek. Reméltük hogy az összes adakozók neveit közölhetjük, várokozásunk dacára sem nyilván azonban erre alkalom, kénytelerek vagyunk csak röviden összegezni, hogy Bágyon községében 27 ft 69 kr, Kercsed községében 10 ft 65 kr, Csegez községében pedig 2 ft 20 kr, s így összesen 40 ft 54 kr gyűlt. Ez összeget és a gyűjtő ívet a rövid időn körünkbe érkező Jakab Elek urnak adjuk át.

— A cserkesz kivándorlások a török földre oly mérveket öltöttek, hogy az orosz lapok, főképen a kubani tartományt illetőleg, komoly következményektől tartanak. A cserkeszek elégtelenségének főoka, hogy tőlük a kormány a szabad földeket elvette, pedig ezeket ők a meghódítás előtt korlátlanul használhatták s birtokaikat a lélekletszámhoz arányosított holdak szerint közelebbre szabta. A mint tudva van, a pétervári kormány a szabad földet tekintélyes birtokokat alkot, s azokkal a szolgálatban kitűnt katonákat, főkép törzstiszteket és közhivatalnokokat jutalmazza meg, vagy egész díjtalanul ajándékképen vagy aránylag véve előnyös feltételek s csekély vétélár lefizetése mellett adja át. Hir szerint eddig már vagy 500,000 elégületlen hagyta el hazáját.

— Olaszországban sincs külön időjárás, mint nálunk. Olaszországban ugyanis e hó 13 és 14-én, midőn már a kikelet csaknem teljes pompájában mutatkozott, sűrű hó hullás volt. Valamint az Apeninek, úgy szintén az Alpok is hóval borítvák. Az adriai tenger partjain is erős hófúvások voltak, jégesővel vegyest, heves zivatarok és viharos szelektől kísérve.

— Hajótörés. A Queen Erzsébet nevű Calcuttából jövő hajó 2588 szekrény indigó, nagymennyiségű rizs, bór és theával terhelten, Tarifa közelében megfeneklett és tönkre jutott.

— Charles Sumner Washingtonban, hol annyi nagy szónoki diadalt aratott, március 11-én halt meg. Sumner 1811 jan. 6-án született. Szerkesztője volt az „Amerikan Jur“-nak és szülővárosában mint ügyvéd le is telepedett. A gyakorlati politikára 1845-ben lépett, midőn szenátornak választották. A nyílt harcot mindjárt megkezdette a rabszolgasági intézmény ellen. Lincoln halála után Sumner majd mindig ellenzéki állást foglalt el a fehér ház lakóival szemben. A négerket minden tudatlanságuk dacára is a fehérrel egyenlő politikai jogokkal akarta felruházni, s élére állott a szabadelvű republikánus pártnak. Politikai működésének az utolsó években való eredménytelensége nem fejezhető el azon nagy érdemeket, melyeket hazája s az emberiség civilizációjában szerzett.

— A lajthán-tuli törvényhozás urak házában márc. 17-én csaknem valamennyi főpap megjelent. A püspöki kar tagjai levélben kijelentették, hogy ők továbbra is ragaszkodnak a konkordátum jogi fönállása iránt 1868-ban kifejezett nézetükhöz és mindaddig részt vesznek az urak háza tárgyalásaiban, míg a ház többsége elhatározza a felekezeti törvényjavaslatok részletes tárgyalásának megkezdését. A ház e feliratot tudomásul vette.

— A Hyrtl ünnepély Bécsben tegnap este ment végbe. Hyrtlnek délben bussuladását kellett volna tartania; előadásához jelenlegi és volt hallgatói roppant tömegben jöttek el; Hyrtl nem volt ké-

pes előadását megtartani, hanem a helyett két beszédet tartott; az egyetem tantermeiben és udvarán általános lelkesedés és megalatottság uralkodik. Az egyetemi polgárok feliratot nyújtottak át neki, melyben kifejezést adnak mély fájdalomnak a felett, hogy nemcsak az alma mater veszíti el a bonctan nagy mesterét, szellemi erejének hatalmas oszlopát, a lelkes kutatót, hanem ők szenvedik a legnagyobb veszteséget, mert elveszítik a tanárt, ki utánozhatlan módon feleltet el velük az orvosi tudomány nehézségeit és a bennök élesztett lelkesedés által többet járult a természettudomány magas jelentőségének megismertetéséhez, mint a könyvek holt betűi. A felirat így végződik: „Ez aláírások elolvasása közben támadjon fel önben azon meggyőződés, hogy halhatatlan érdemeinek csodálásában az alólítottak mindegyike fölfülmulni iparkodik a többiekkel.“ A felirat az összes bécsi egyetemek polgárainak kilencztagú küldöttsége nyújtá át egy babérkoszoru kíséretében. A felirat borítéka másolata annak, melyben a bécsi olasz követség Victor Emanuel királynak nyújtotta át a maga feliratát, midőn ez uralkodásának 25 évfordulóját ünnepelte. — Este a „Sofiansaal“-ban ünnepélyes disztrakoma volt, melynél ezer meg ezer személy volt jelen. Az ünnepi beszéd után Hyrtl köszönetet mondott az ovatióért; ezután egy ódát szavaltak az ünnepeltől. A jelen voltak mind Hyrtl jelenlegi és volt hallgatói, notabilitások és miniszterek nem voltak ott. A ma érkezett bécsi lapok jelentik, hogy az előkészületek igen élénkek voltak, az egész egyetem csak Hyrtlre gondolt, csak ő róla beszélt. Hyrtl volt a nap jelszava; ez alkalomból természetesen számos jellemző adat és adoma forgott közszájon az ünnepelt tanárról. A sok közül csak e kettőt említjük: Hyrtl tulajdonképpen magyar születésű, de nejét Németországból hozta. Midőn ezt bevezette lakába, némi borzadály fogta el férje bonctani dolgozószobájának láttára. De Hyrtl oly kellemesen tudta vele cabinetjének egyes tárgyait megismertetni, hogy azontul többé nem is félt; ha férjénél egy hullát látott, mindig eszébe jutott valamely érdekes, nevetelő adoma, a melylyel férje ismertetését fűszerezni szokta. Hyrtl egyszer nem jól érezte magát, és tréfásan fölcsúszlotta az öreg famulust, hogy helyettesse: „Hisz ön jobban ért már hozzá, mint magam.“ — „Hiszen érteni már csak jobban értem, volt a válasz, de az előadási modort, azt már nem bírom eltalálni.“

— Pótlás. A „Tanügy“ feliratú rovatban tegnap és tegnapelőtt megjelent cikkek alól (A közepantodai tanárképzéséről) nyomdai tévedésből ki maradt a következő szerkesztői megjegyzés: „A vélemény-nyilvánítás szabadságát tisztelvén, közreadjuk e cikket, a nélkül azonban, hogy tételleivel solidaritást vállalnánk, semleges állást foglalván irányában el. Szerk.“

Szerkesztői posta.

O. Á. urnak, helytt. Ilyenmő dolgozatokkal rendes munkatársaink bővebben ellátnak.

Kivonat a „Hivatalos Értesítő“-ből

— Kéméndi Váradi Albertnek Vormága községében lefoglalt fekvősegei április 17-ikén elárvereztetnek.

— Özv. Veress Lászlóné Kis Katalinnak dézsi fekvősegei április 27-én elárvereztetnek.

— M.-Vásárhelyi Vellez Johanna ingóságai lefoglalattatva, a tulajdoni vagy más igény ezekhez 15 nap alatt érvényesíthető.

— Enyedi József kfehérvári ruhakereskedő összes vagyona felett a csőd megnyitattott.

— A v.-hunyadi járásbírósnál üresedésbe jött albirói állomásra pályázat van hirdetve.

KÖZGAZDASÁG.

Még egyszer a gipsz-ről.

E lapok 55 ik számában a szászvárosi gipszgyár ismertetője következőleg szól a hazai gazda községhez: „A gipsz több gazdasági növényre, jelen a lóherre, luczerna és hüvelyesekre, sőt bizonyos feltételek mellett a szőlő, szántóföldek és rétekre is — a közönséges trágyát felülmúl s majdnem csoda hatással van.“ A t. levelező engedelmesből átvesszem a szót és közelebbről fogom meghatározni azon feltételeket, melyek mellett a gipsz csoda hatásáról meggyőződhetünk.

Mindenekelőtt ki kell mondanom, hogy mindaddig, míg a gipszről mint valószínű trágyáról szólnak melynek feladata a termőföldet növényi tápanyagokkal a szó szorosabb értelmében ellátni, azt hatására nézve a közönséges trágyával, mely elnevezés alatt az istálló trágyát kell bizonyosan értenünk, összehasonlítani nem lehet. Az istálló trágya ép úgy, mint a compost stb. universalis trágya, míg a gipsz, méz, kali-natron stb. csak egyoldalú trágyák, sőt a gipsznek közvetlen trágyázó hatása majd annyi, mint semmi. Az istálló trágyában visszaadjuk a talajnak mindazon tápanyagokat, melyek egy lóher, árpa vagy répa termés által abból kivétettek; hogy az arány nem ugyanaz, az magyarázatra nem szorul. A gipsz nem egyéb, mint kénassav méz,

benne tehát kénassavat és meszet viszünk a talajba, oly két növényi tápanyag, melyek rendes körülmények között ritka talajban fordulnak oly kis mértékben elő, hogy félnünk kellene, miszerint nem sokára elfogyanak. De mégis elfogyhatnak és ekkor jelen van az első feltétel, mely mellett a gipsz csodahatásáról meggyőződhetünk; félek azonban, hogy ez esetben is csodálni fogunk, mert ott hol a méz és kénassav elfogyott, bizonyosan hiányzik már egy más ásványi növény-tápanyag, például a kali, mely sokkal kisebb mennyiségben fordul elő. Tudjuk pedig azt, hogy az ásványi növény tápanyagok egyenértéknek — nem érte itt a mennyiséget — a méz sohasem képes a kalit pótolni, egy jó luczerna termésre ép úgy nem tarthatunk igényt, ha a kali, mint ha a méz hiányzik a talajban. Bizonyos ásványi tápanyagok okvetlenül szükségesek a termés sikerülésére, melynek mennyisége szintugy, mint minőségé mindíg azon szükséges tápanyagtól függ, mely leggyébrebb van képviselve, mely legkisebb mennyiségben van jelen. Ez nagyon természetes, egy kifésztett lánec, ha különböző szemekből van összetéve, bizonyosan a leggyengébb szemnél fog elszakadni — ha már erre kerül a sor — és így ettől függ erőssége.

A gipsz szerencsétlenségünkre ép azokhoz az egyoldalulag ható trágyákhoz tartozik, melyekre csak a legkritikább esetekben fogunk szorolni. A kali-natron phosphorsav előbb fogunk kifogni szántóföldeinkből, mint a méz, de ezért a kali-natron-phosphorsavas sok mint szintén egyoldalú trágyák soha sem hozhatják létre — végeredményben — azon hatást, melyet az istálló-trágyától jogosan megvárhatunk, hacsak ezen ásványi trágyákban oly vényt nem készítünk, melyben a szükséges ásványi tápanyagok mind ben vannak. De ekkor is hiányozni fognak az oly annyira fontos szerves alkatrészek, melyek az istálló-trágyát sok esetben pótolhatatlanná teszik.

Méz és kénassav hiány volna elméletileg véve azon feltételek egyike, melyek mellett a gipsztrágyázás haszonnal járna, gyakorlatilag azonban ha vesszük a dolgot, ezen esettel magára nagyon ritkán vagy sohasem fogunk találkozni. A gazdasági vegytan ma már nem sorolja a gipszet a tulajdonképeni trágyák, hanem a mézzel és konyhasóval a közvetve ható trágyák közé, vagy más szavakkal az újabb gazdasági vegytan nem vallja magáénak a t. levelező következő szavait. „Ezen csodahatás — t. i. a gipszé — abban leli legfőbb magyarázatát, hogy míg a ganéj lassan — talán a 3—4-ik évben — engedte át termékenyítő erejét a földnek, a gipsz trágyát (mint általában minden ásványi trágyát *) könnyebben felveheti a növény.

A gipsz valóban csoda hatással van oly szántóföldekre stb., melyekben az oltott ásványi tápanyagok fogyatékán vannak vagy egészen elfogytak; melyekben a föloldott növényi tápanyagok a talaj nagy absorptiója miatt a feltalajba kötetnek le és így nem juthatnak a kimerült altalaj javára; melyekben kártékony hamusavak uralkodnak, kötöttséggel párosult telnedvesség a szerves anyagok rothadását késlelteti. Szóval ott, hol a physical tulajdonságok megváltoztatása vagy módosítása a még erőben levő termőföld újbóli termékenységét előidézheti; ott a gipsz fényesen fogja meghálálni a beléje vetett bizalmat.

A növényi tápanyagok kétféle alakban vannak jelen a talajban: a gyökerek által felvehető és még fel nem vehető állapotban, az utóbbi esetben, mint alkatrészei a még el nem rothadt, el nem mállott szerves és szervetlen anyagoknak. A gyökerek képesek ugyan némely ásványból közvetlen feloldani és így felvenni szükségelt tápanyagukat, e képesség azonban itt nem jöhet tekintetbe. A gipsz a talaj megmelegedési, elpárolgási stb. képességére, kötöttségére és egyéb physical tulajdonságaira módosítólag foly be előmozdítja, siettetni a szerves mint szervetlen anyagok elrothadását, elmállását vegyi összeköttetési és physical alkatánál fogva. A növényi tápanyagok gyorsan vitetnek át a gyökerek által könnyen felvehető állapotba, ezért elmondhatjuk, hogy egy luczernaföld a gipszzeli felülszórás után szemmel láthatólag javult.

Fontos a gipsz azon tulajdonsága, miszerint a talaj abscripctióját gyengíti és ez által a növényi tápanyagok gyors elterjedését lehetségessé teszi. A szerves mint szervetlen anyagok a talaj felső rétegében bizonyosan gyorsabban rothadnak és mállanak el, mint az altalajban, mely a körülég és meleg befolyásától el van zárva. A rothadási és elmállási termékek — most már felvehető növényi tápanyagok — azonban visszatartatnak a feltalajban annak absorptiója által, nem juthatnak le az alsóbb rétegekbe, melyekben mélyen gyökerező műveleti növényeink gyökerei az éhhalállal küzdenek. Kima-gyarázhatjuk ebből azon hatást, melyet a gipsz a luczerna, lóher, hüvelyes de egyáltalában miveleti növényeinkre gyakorol.

A gipsz képes a kártékony humussavakat lekötöni, neutralizálni, melynek következményei egyrészt, hogy fontos növényi tápanyagok felvehető alekot öltenek, másrészt, az eddig megakadályozott

*) Azért helyesem zárjel közé e pár szót, mivel a tulajdonképeni ásványi trágyákról sem mondhatjuk kivétel nélkül azt, hogy könnyebben felvehetőek.

elmállási és rothadási folyamatok hasznos irányban újra elkezdődnek. Sok oly talaj létezik, mely dacára, hogy istálló trágyával jól megtrágyáztuk, mégis luczerna vagy más mélyen gyökerező, de közönséges műveleti növényben is — igen silány termést ad — legalább az első években — egyszerűen azon okból, mivel a növényi tápanyagok a talaj tulerőse absorptiója miatt nem terjedhetnek kellőleg el, illetőleg nem juthatnak le a mélyebb rétegekbe. Hogy ezen esetben a gipsz csodahatást fog gyakorolni, hogy ily talajon a változt körülmények között nagy terméshez juttat, arról bárki könnyen meggyőződhet. A gyakorlatban éreztük a hatást, melynek elméleti oka egy részről az, hogy az istálló trágya hamarabb bomlásnak indul, az így képződött növényi tápanyagok pedig másrésztől szabályosabban és gyorsabban terjednek, oszlanak szét a talajban, vagy azért, mivel a talaj absorptiója gyengítették, vagy pedig, mivel a tápanyagok könnyen oldható vegyületeket alkotnak.

Ha a t. levelező ezt írja „a gipsz csodahatása abban leli legfőbb magyarázatát, hogy míg az istálló-trágya magára bizonyos körülmények között későn — talán a 3—4-ik évben — változik át annyira, hogy a növények gyökerei által felvétethetők, addig helyesen alkalmazott gipszhez után hatását már az első évben érezhetjük, de ép azért az rövidebb ideig is tart“ mondom, ha a t. levelező így szól, akkor egy jelenetet idéz szemünk elé a mindennapi gyakorlatból, melynek oka azonban nem mindenki előtt ismeretes.

Átlátom, hogy e sorokban a gipsz nem ép azon fényben van előtűntetve, mint a melyet neki sokan tulajdonítanak; érdemből azonban semmit sem vontam le és midőn a t. cz. gazdaközönséghez ily értelemben szólók, bizonyára nem vétettem a szászvárosi gipsz-gyár érdekei ellen. Csak akkor és ott fog a gipsz csodákat művelni és használata elterjedni, hol azt érdeme szerint méltányolják és természetének, a várható eredménynek megfelelőleg alkalmazzák; a ki egyszer megcsalatozik benne, az bajosan fogja magát egy új kísérletre elhatározni, sőt akadályokat gördít elterjedésének elejébe. sz.—k.—4.

Felelés szerkesztő: Szász Béla.

!!!Legujabb dalgyűjtemény!!!

Blaháné kedvelt dalai.

24 válogatott magyar népdal, melyeket Blaháné asszony a népszínművekben és a hangversenyekben leggyakrabban szokott énekelni. Énekhangra, zongorakísérett és átirattal ellátta

Ábrányi Kornél.

E dalok aként vannak zongorára alkalmazva, hogy azokat ének nélkül is elő lehet játszani, mintán a dallamhangok a zongorarészben is befoglaltatnak

Ára 2 ft 50 kr.

Kapható Stein János könyv- és zeneműkereskedésében Kolozsvárt.

Minden betegnek erő és egészség

gyógyszer és költség nélkül:

Revalescière Du Barry

Londonból. (127—209)

Minden szuevedőnek egészségre a dolcalt Revalescière Du Barry által, a mely gyógyszer használása és költség nélkül a következő betegségeket gyógyítja: Gyomor-, ideg-, mell-, tüdő-, máj-, mirigy-, nyálhátya-, légszét-, hűdés-, s vesebajokat, tuberculozet, aszkórt, aszthmát, hurutot, emésztés hiányt, dugulást, vörhaszt, álmatlanságot, gyengeséget, aranyórt, vörkört, hideglázt, szédülést, vértelenséget, fülzúgást, émegetést és hiánytát még teherben is, diabetsét, láskomort, oványtságot, csúdt, kősavényt, skpórt. Kivonat 75-000 bizonyítványból gyógyulásokról, melyek minden gyógyszerrel dacoltak.

68471. sz. bizonyítvány. Prunetto (Mondovi mellett) 26. okt. 1873. Uram! Bízottam én, hogy a midő a csodálatos Revalescière Du Barryt használnom, az az két év óta, aggkorom nehézségeit nem érzem, sem 84 évem terhet. Lábasaim ismét karcsú, látásom oly jó, hogy nincs szemüvegem szükségem; gyomrom erős, mint 30 éves koromban — szóval megifjodva érzem magam; prédikálók, gyontatok, belekelet látogatok, meglehető hosszú utakat teszek gyalog, essem tiszta, emlékező tehetségem irás. Kérem e nyilatkozatomat közzétenni a hol önnek tetszik. Alázatos szolgálja

Castell Páter, abbé, bschal- és titud-prunettói plébános a mondovii körletben 75705 sz. bizonyít.

Bécs, Praterstr. 22. május 1871. Hálával tartozom önnek azon eredményért, a melyet kitűnő Revalescièreje rajtam gyakorolt. Gyakran szenvedtem t. i. gyomorgörcsben, hurutban és vérhasban, a melyektől kitűnő szere mentett.

Grossmann L. Táplálékul levén a husnál, a Revalescière áttetsző s gyermeknek 60-szer olcsóbb a gyógyszerrel. 1/2 fontos bádogszelencében 1 ft. 60 kr., 1 font 2 ft 50 kr., 2 font 4 ft. 60 kr., 5 font 10 ft. 12 font 20 ft. 24 font 36 ft. Revalescière kétszeresült szelencében 2 ft 50 kr és 4 ft 60 kr. Revalescière csokoládéporban és táblákban 12 csészére 1 ft 60 kr. 24 csészére 2 ft 60 kr., 48 csészére 4 ft 60 kr. Porban 120 csészére 10 ft. 288 csészére 20 ft. 576 csészére 36 ft. Kapható Barry Du Barry és társa által Bécsben, Wallfischgasse 8 sz. valamint minden városban jó gyógyszerésznél és fűszerárúknál; a bécsi ház el is küldi minden irányba postai utavélt vagy utavány mellett.

Kolozsvárt: Binder Károlynál. Debreczenben: Miklósvits István a „Kigyóhoz“ címestet gyógyszerárúban. Dunafülvárt: Nadhás Pálnál. Brassóban: Fabick Ede és Ikellősként. Gyula-Fehérvárt: Mihályes Zeigmond gyógyszerésznél. Marosvásárhelyt: Fogarassy Demeternél. Pesten Török Józsefnél. Temesvárt: Quirinyi Alejos és a ykne szorggyárban.

Hirdetmény.

Közírá tétetik, hogy az országos Károlyi kórház újépítéséhez vásárolt kertek, u. m. az alsó-szénutcai vagyis muzeumutca szögletét képező ezelőtti barátok kertje és a muzeum szomszédságában lévő volt Herczeg-féle kert, valamint az azon lévő lakház is a jövő Szent-György naptól kezdve a folyó évre hasznóberbe adandók, és hogy a bérbeadás írásbeli ajánlat folytán a többet ígérőnek a kórház igazgatósága irodájában folyó hó 31-dikén délelőtti 10 órákor fog megtörténni.

Felhívtnak tehát mindazok, kik ezen kertek valamelyikét, vagy a lakházat bérbe venni szándékoznak, hogy a bérbeadás feltételeit az irt irodában tekinssék meg és az ezen feltételekre alapított ajánlataikat folyó hó 31-dikén reggeli 9 óráig a kórház igazgatóságához adják be.

Az országos Károlyi kórház igazgatósága.

Kolozsvárt, mártius 16-kán, 1874.

Dr. Bakonyi József.

Legújabbban megjelentek és Stein János könyvkereskedésében Kolozsvárt kaphatók:

A magyar nyelvújítás óta divatba jött idegen és hibás szólások birálata, tekintettel az újítás helyes módjaira.

Irta Imre Sándor. Ára 1 frt 50 kr.

Az éj hőlye.

Regény. Irta González Manó. Fordította Balthazár Győző. 2 kötet. Ára 2 frt.

Magyar-osztrák monarchia rövid stáistikája.

Irta dr. Hunfalvy János. Ára 2 frt.

Népszerű szőlészeti és borászati kézikönyv, vegytani és köztapasztalatok nyomán. Irta dr. Perlaky Mihály. Számos fametszvényvel. Ára 1 frt 50 kr.

Tíz év Magyarország legújabb történetéből 1840—1849.

Irta Kerékgyártó Árpád. 2 kötet. Ára 3 frt.

A kedvenc eszmék.

Irta Rakovszky István. Ára 30 kr.

Születés és műveltség.

Svéd regény. Irta Schwarcz Mária Zsófia. Fordította Baczó Ferencz. 2 kötet. Ára 2 frt.

1793 vagy a polgári háború.

Regény. Irta Hugó Victor. Fordították Áldor Imre és György Aladár. 3 kötet. Ára 5 frt.

Dembinski Magyarországon.

Összeállítá Danzer F. Alfons. Ára 2 frt.

Arab gyémántok, az arab nyelvből.

Fordította Kámory Sámuel. Ára 1 frt.

Ugyan csak Stein János kereskedésében kaphatók:

A kórisme megállapítására szükséges vizsgálati módszerek.

Irta ifj. Purjesz Zsigmond. Ára 1 frt 20 kr.

Az arany ember.

Regény 5 kötetben. Irta Jókai Mór. Ára 5 frt.

BESZÉLYEK,

német, francia és angol eredeti után fordították többen. Ára 1 frt.

Egy tör története.

Regény. Oettinger után fordította Balázs Frigyes. Ára 1 frt 20 kr.

CHOPIN,

Liszt Ferencz után

franciából

Gróf Vass Ottilia. Ára 1 frt 60 kr.

Egy kép a forradalomból.

Elbeszélés. Irta Bolgár Kálmán. Ára 1 frt.

A vadember halála.

Regény.

Ponson du Terrail után francziából fordítva. Ára 4 kötetnek 4 frt.

(98) (2—3)
Hasznóberi hirdetmény.

Gróf Kornis Anna gróf Zichy Pálné Kis-Küküllőn lévő hédorfái 4 kövű malma, folyó évi Sz. György napjától kezdve, az 1876 dik évi Sz. György napjáig két évre hasznóberbe kiadandó. Bérleti kívánók értekezhetnek, jelenleg Keresztessen lakó Karátsoni Sándor hédorfái gazdatisztel.

(93) (3—3)
Eladó szőlős telek.

A bornyomáli szőlő-hegyben közel a Sánccsaljához 98 házzszámmal jelzett szőlős telek, a rajta lévő épületekkel együtt, örökáron eladó. Értekezhetni iránta bel-farkasutczában 13. szám alatt.

SZABAD MEGYE!

(84)

STEIN JÁNOS

erd. muzeum-egyleti könyvtárusnál épen most jelent meg s általa minden könyvkereskedésben kapható:

KÖZSÉG, MEGYE, ÁLLAM.

FALUSI LEVELEK.

Irta N. N. Reves-megye bizottsági tagja.

Nagy 8-rét, 98 lap. Ára 1 frt. Postán küldve 1 frt 10 kr.

E legújabb politikai röpirat, melyet a hazai közönség figyelmébe ajánlani szerencsések vagyunk, magasan túl-szárnyalja a napi-irodalom ephemer értékű termékeit s **az európai állam-politika színvonalára emelkedve**, valódi államférfiúi tekintettel nézi át összes hazai életünk mezejét s közvetlenül a gyakorlati teréről indulva ki, mely belátásról tanuskodó szellemmel bonczolja a helyzet gyöngéit, egyszersmind a megoldás practicus módozatait is az olvasó elé tárván.

Szerzőt az **egyoldalú párt-szempont** szűk látköre nem tartja fogva, hanem számot vetve a **cultur-állam** feladataival és követelményeivel, **az állami czélok azon harmoniáját** teremti meg, mely nélkül a **haza** nem lehet **gazdag, erős, boldog**.

Szerző egyike azon valóban **magyar** állam-férfiaknak, kik a közélet terén tett hosszas szolgálataik gyakorlati eredményeit az elmélet mezején értékesítik. Főntartja a **magyar állam főhatóságát**, szabad tért enged azonban a **törvényhatóságok autonómiájának** is. A **magyar haza** eszméje lelkesíti, de nem támadja meg **az idegen ajku honpolgárokat** sem. Méltányolja az állam **hatalmi czélját**, de kielégíti a polgárok **gazdasági, ipari, kereskedelmi és hitel-érdekeit** is.

Szóval: figyelemben részesíti a hazai közélet minden ágazatát s összes **belpolitikánk bajainak** oly megoldását javasolja, mely hivatva lehet a **legmagasabb intéző-körök** figyelmének lebilincselésére s ez által a **haza ügyeinek jobb irányba indítására**.

A „Falusi levelek” szerzője a **legmélyebb anonymitas homályában** kíván maradni, az olvasó azonban csakhamar meg fogja „körmérőül ismerni az orosz-lányt.”

BOLDOG HAZA!